MAAILMAMUUSEUMID

SISSEJUHATUS

Sõna *muuseum* on pärit kreeka keelest (*museion* – muusade tempel). Vanakreeka mütoloogias tunti üheksat vaimse tegevuse kaitsejumalannat ehk MUUSAt. Kõik nad olid Zeusi sohitütred. Igal kunstiliigil oli oma muusa ehk **innustaja**. Nii oli lüürika muusaks Erato, eepika innustajaks Kalliope, muusikat innustas Polyhymnia, tantsu Terpsihore jne. (Kui meie XI B kl õpilane Kaarel Pogga mängib pilli, laulab, tantsib ühel aktusel eriti ilmekalt, võime järeldada, et tal oli vahetult enne aktust suhe oma MUUSAga.) Kogu seda ilusate muusade seltskonda juhatas APOLLON, mistõttu teda ka muusade juhiks ehk MUSAGETESeks kutsuti. PARNASSOSe mäge Kesk-Kreekas peeti muusade kodukohaks. Mäe edelanõlval paiknes DELFI linn oma ülimalt tähtsa Apolloni templiga – kreeklaste tähtsaima oraaklipaigaga (Apollon oli ühtlasi ka ennustusjumal).

Parnassose mägi on andnud nime ka ühele Pariisi Seine'i vasaku kalda kvartalile – MONTPARNASSE'ile. Algselt kutsusid Sorbonne'i tudengid naljaviluks nii üht linnaäärset urgast, kus käidi nädalalõppudel pidu pidamas. Muusade rollis olid siis kohalikud külaneiud. Päris muusad hakkasid seda paika soosima kahe maailmasõja vahel. Kindlasti kohtasid Montparnasse'i kohvikutes muusasid mitte üksnes Picasso, Chagall, Modigliani, Dalì, vaid ka eesti kunstnikud Konrad Mägi, Eduard Viiralt, Karl Pärsimägi jt.

Taieseid koguti juba antiikajal, kuid teadlikult hakkasid kunstiteoseid koguma renessansiajal Firenze linnriigi valitsejad MEDICId. Neid püüdsid jäljendada teised ülikud. Prantsuse kuningas François I ostis Leonardolt ära *Mona Lisa*, Saksi kuningas August Tugev sai Raffaeli *Sixtuse madonna* omanikuks, Vene keisrinna Katariina II lasi endale osta Rembrandti *Kadunud poja tagasituleku*. XVIII saj sai kunstiteoste kogumine suureks moeasjaks. Ülikud püüdsid selles vallas üksteist üle trumbata. Denis DIDEROT'st [didroo] sai esimene professionaalne kunstikriitik. Ta käis külas Katariina Suurel Peterburis ja ei jõudnud ära imestada, milliseid šedöövreid ta keisrinna ERAKLAs *(valitseja maalidega kaunistatud puhkeruumides)* näha sai. Et prantsuse keeles on erak ***un ermite***, saigi see osa Talvepaleest nimeks **Ermitage** (eestipäraselt Ermitaaž).

Tänapäeval on igas pealinnas oma **rahvusmuuseum**, **galerii** *(koridor, piklik vahekäik või ruum)*, **pinakoteek** *(pildikogu)* või **glüptoteek** *(skulptuuride kogu)*. Suurlinnades on palju muuseume. On muuseume, kus hoitakse ja eksponeeritakse ühe koolkonna või kindla ajastu kunstiteoseid (Pompidou kultuurikeskuse Moodsa Kunsti Muuseum eksponeerib XX saj kunstnike töid). On ka muuseume, mis on pühendunud ühe kunstniku loomingule (näiteks Rodini muuseum Pariisis).

* * *

Maailmamuuseumiks võime pidada universaalset kunstivarade kogu, kus iga sajas eksponaat on **absoluutne šedööver** (pr. k. *chef d'œuvre;* ***le chef*** *– juht, pealik;* ***une œuvre*** *– teos*) ehk meistriteos. Absoluutseks šedöövriks peame käesolevas ülevaates sellist kunstiteost, mille väärtuses juba väga pikka aega keegi ei kahtle (näiteks Raffaeli *Sixtuse Madonna või Leonardo Daam hermeliiniga*). Kui ühes kunstimuuseumis on väljas 6 000 taiest, peaks nendest töödest umbes 60 olema absoluutsed šedöövrid. Universaalse kunstivarade kogu all peame silmas seda, et selles muuseumis eksponeeritakse erinevate kultuuride ning erinevate ajastute kunstiteoseid. Näitena võib tuua Louvre'i muuseumi, kus eksponeeritakse taieseid alates sumerite kunstist lõpetades XIX saj keskpaiga Euroopa kunstiga.

Kui Ermitaažis on ligi 80-90 absoluutset šedöövrit, on Louvre'is neid paarisaja ringis. Kuid tähtis pole šedöövrite arv. Kirglikud kunstihuvilised sõidavad tihti väga kaugele imetlema

vaid üht absoluutset šedöövrit. Näiteks Leonardo da Vinci seinamaal *Püha õhtusöömaaeg* paikneb ühe kloostri söögisaalis Milanos.

Käeolevas ülevaates ei pea me maailmamuuseumiks ühe rahva või ühe linna kunsti kajastavat taieste kogu, näiteks CARNAVALET' MUUSEUMi Pariisis või TRETJAKOVI GALERIId Moskvas, sest esimene kajastab ühe linnaga, teine ühe rahvaga seonduvat. Maailmamuuseumiks ei pea me oma ülevaates ka nii paljude lütseumlaste lemmikmuuseumi Pariisis – RODINi MUUSEUMi, sest seal näeme vaid ühe kunstniku loodud taieseid.
Kahjuks ei pea me selles ülevaates maailmamuuseumiks ka meie kõigi lemmikut – ORSAY' MUUSEUMi, sest siin saab vaadata vaid ühe ajastu (19. saj teine pool) kunstnike loomingut.

Ainus Eestimaa pinnal sündinud ja siia maetud kunstnik, kelle taiesed on eksponeeritud peaaegu kõigis maailmamuuseumides, on MICHEL SITTOW [mihhel zito] (1469–1524). Sittow õppis algul oma isa juures Tallinnas, hiljem Brugges (asub praeguses Belgias), kus tema õpetajaks oli Hans Memling. Just seetõttu eksponeeritaksegi maailmamuuseumides Sittow' töid koos flaami kunstnikega. Rahvusgaleriis Washingtonis on kaks tema tööd eksponeeritud koos hispaanlastega, sest Sittow töötas mõnda aega ka Hispaania õukonnas (pealegi oli see osa Madalmaadest siis veel Hispaania ülemvõimu all). Kindlasti oli selle miniatuursete portreede suure meistri emakeeleks saksa keel, kuid ta võis kõnelda ka eesti keelt. Teisiti olnuks tema argielu Tallinnas raskevõitu (tuli ju suhelda teenijate, kuid ka varustajatega, kes peale maakeele vaevalt et muud keelt oskasid).

Meie ülirangele maailmamuuseumi reglemendile vastavad 17 maailma eri linnas paiknevat muuseumi. Selles ülevaates jõuame tutvust teha 9 maailmamuuseumiga. Need muuseumid on:

1. LOUVRE'i MUUSEUM PARIISIS
2. ERMITAAŽI MUUSEUM PETERBURIS
3. UFFIZI GALERII FIRENZES
4. VANADE MEISTRIDE GALERII DRESDENIS
5. RAHVUSGALERII LONDONIS
6. VATIKANI MUUSEUMID ROOMAS
7. PRADO MUUSEUM MADRIDIS
8. METROPOLITANI MUUSEUM NEW YORGIS
9. RAHVUSGALERII WASHINGTONIS

***

10. VANA PINAKOTEEK MÜNCHENIS
11. PUŠKINI-NIMELINE KUNSTIMUUSEUM MOSKVAS
13. MAALIGALERII BERLIINIS (LÄÄNE-BERLIINIS)
14. THYSSEN-BORNEMISZA MUUSEUM MADRIDIS
15.CAPODIMONTE MUUSEUM NAPOLIS
16.CARLSBERGI GLÜPTOTEEK KOPENHAAGENIS
17. KUNSTIAJALOO MUUSEUM VIINIS

Klassiti käsitleme materjali järgnevalt:
VI, VII kl. – 1., 2., 3. peatükk (3 muuseumi)
VIII, IX kl. – 1., 2., 3., 4., 5., 6. peatükk (6 muuseumi)
X, XI, XII – kogu materjal (9 muuseumi)

Ülejäänud muuseumidega soovitame tutvuda omal käel internetis, kuid ka reisides.

MÕTLE VÕI UURI JÄRELE!

1. Sõna *muuseum* on pärit vanakreeka keelest (*museion* – muusade tempel). Kes olid muusad ja kui palju neid oli?

2. Millist paika peeti vanakreeka mütoloogias muusade kodupaigaks? Millist jumalat peeti muusade juhiks?
3. Ühe suurlinna kvartal (linnaosa) kannab muusade kodupaiga nime. Mis linnast on jutt ja kuidas nimetatakse seda kvartalit?
4. Mis ühendab seda suurlinna kvartalit Eestiga?
5. Kus ja millal hakati uuemal ajal teadlikult kunstiteoseid koguma?
6. Millise absoluutse šedöövri omanikuks sai Vene keisrinna Katariina Suur?
7. Kuhu Katariina Suur selle üliväärtusliku taiese paigutas?
8. Millist kunstiteost võib pidada absoluutseks šedöövriks? Too näiteid.
9. Tallinnas valmis hiljaaegu kunstimuuseum KUMU. Kus see asub ja kuidas saab sinna meie kooli juurest?
10. Kas KUMU on maailmamuuseum? Põhjenda.
11. Väga paljude meie kooli vilistlaste lemmikmuuseumid Pariisis on Orsay' [orsee] muuseum ja Rodini muuseum? Kas need kaks muuseumi on maailmamuuseumid? Põhjenda.
12. Milline maailmamuuseum asub sinu kodupaigale kõige lähemal? Kui kaugele (umbes) see muuseum sinu kodukohast jääb?
13. Kes Eestimaal võrsunud kunstnikest on pääsenud oma taiestega maailmamuuseumidesse?
14. Kas oskad nimetada mõnd absoluutset šedöövrit, mis ei asu üheski maailmamuuseumis?
15. Kuidas öelda eestipäraselt *pinakoteek* ja *glüptoteek*?
16. Millises Euroopa linnas asub maailmamuuseum nimega Vana Pinakoteek?

1. LE LOUVRE – VAIELDAMATULT ESIMENE!

Ametlik nimi: MUSÉE DU LOUVRE
Sissepääs: läbi Püramiidi; muuseumikaardi omanikel Richelieu' tiiva passaažist

Esmalt peab teadma, et pärisnime LOUVRE ei saa prantsuse keeles lahutada artiklist LE, mistõttu on ainumõeldav: *Je vais **au** Louvre. Je viens **du** Louvre. Nous sommes **au** Louvre. Nous visitons **le** Louvre.*

Teiseks on hea teada, et sõna LE LOUVRE päritolu on tundmatu. Üks oletus: kui Lutèce *(roomlased nimetasid Pariisi Luteciaks)* paiknes üksnes Cité saarel ja Seine'i vasakul kaldal, oli siin mets, kust öösel kuuldus huntide ulgumist (ladina k.: *lupus;* pr. k.: *le loup, la louve*). Teine oletus: vanad germaanlased ütlesid lossi kohta *lovar* või *luovar*. See oletus on kahtlane, sest sõna LE LOUVRE oli kindlasti kasutusel enne barbarite saabumist Gallia sisemaale. Kindel on üks: tänapäeval tähistab see sõna maailma esimest kunstimuuseumi ja muud ei midagi.

XVI saj esimesel poolel lasi François I keskaegse gooti stiilis Louvre'i lammutada ja renessansihõnguline LE NOUVEAU LOUVRE hakkas tasapisi kerkima. Henri II jätkas isa tööd. Pärast Henri II traagilist surma soovis tema abikaasa Caterina de' Medici endale eraldi paleed. See rajati Louvre'ist 0,6 km kaugusele ja sai nimeks LE PALAIS DES TUILERIES, lühemalt LES TUILERIES, mis hiljem ühendati Louvre'iga.

1871. a Tuileries' loss põles, mistõttu Louvre'i kaks tiiba tunduvad praegu otstest puudulikena. Seda puudust korvab kaunis vaade aiale ja siia Napoléon I käsul püstitatud Carrouseli võidukaar, mis meenutab prantslaste hiilgavat võitu Austerlitzi all.

Aastal 1682 sai kuningate koduks Versailles' loss ja Louvre jäi tühjaks. Suure revolutsiooni päevil otsustas parlament siia rajada avaliku muuseumi (1793).

Louvre on universaalne muuseum. Siin hoitakse ja eksponeeritakse taieseid eelajaloost kuni aastani 1850. Kuna romantikud, kuid ka Barbizoni meistrid polnud selleks ajaks veel oma tegemisi lõpetanud, ongi varasem Delacroix' ja Millet' looming Louvre'is, nende hilisemad tööd aga Orsay' muuseumis. Louvre'ist pole mõtet otsida impressioniste, neo- või postimpressioniste. Kõik nad on Orsay' muuseumis või mujal.

Louvre võib uhkust tunda eksponaatide üle, mis on pärit Mesopotaamiast ja Egiptusest. Louvre'is on uskumatult palju vanakreeka, etruski ja vanarooma kunsti. Kõik meie kontinendi suured meistrid alates Itaalia eelrenessansist kuni XIX saj esimese pooleni on siin esindatud. Kui Leonardol on üldse säilinud 15 tahvelmaali, on Louvre'is neid 6! Louvre'is on 2 Caravaggiot, 3 Vermeeri, oma tosin Rembrandti, 2 ehtsat Michelangelo skulptuuri, umbes pool tosinat Tiziani ja sama palju Raffaeli, rääkimata suurtest prantsuse meistritest (Watteau, mõlemad La Tourid, David, Ingres jt.), kes on siin ju oma kodus.

Louvre'i külastus planeerige 3 päevale. Hoonel on kaks hiigelsuurt tiiba: Denoni tiib ja Richelieu' tiib. DENONi tiib jääb Seine'i kaldapealsele. Selles tiivas näete esimesel korrusel antiikskulptuure, teisel korrusel prantsuse suureformaadilisi lõuendeid (David, Ingres, Delacroix jt.), tähtsamaid itaalia renessansimeistreid ja hispaanlasi.

RICHELIEU tiib jääb Rivoli tänavale. Selles tiivas on eksponeeritud flaami (ka tallinlase Michel Sittow' *Maarja kroonimine* on siin), hollandi, saksa, kuid ka prantslaste endi kunst.

Kolmas päev kulub Louvre'is Mesopotaamiast ja Egiptusest siia toimetatud aarete ning imelise skulptuuride siseõue peale, mis on eksponeerimiskunsti etalon.

Louvre juhib maailma kunstimuuseumide pingerida, selles pole mingit kahtlust. Ja kuigi loss ise oli algselt mõeldud elamiseks, osatakse siin taieseid väga hästi eksponeerida. On mõeldud ka külastajaile: kõikjal on tavainimeste tarbeks pehmed sohvad, kohvitamine ja tualettruumide külastamine on muudetud käepäraseks. Ühte asja peab teadma: Louvre'is on keelatud valjusti näpunäiteid jagada. Seda tohivad teha üksnes kohalikud giidid.

Igal suurel muuseumil on oma 5–6 šedöövrit, mida muuseum oma logona kasutab. Louvre'il on selliseid töid väga palju. Neist kõige tuntumad on järgmised:

1) Samothrake saarelt leitud võidujumalanna *Nike*. Marmor.
2) *Milose Venus (Aphrodite)*. Marmor.
3) Leochares. *Versailles' Diana (Artemis jahil)*. Marmor.
4) Leonardo da Vinci. *La Joconde (Mona Lisa)*
5) Leonardo da Vinci. *Ristija Johannes*
6) Raffael. *La Belle Jardinière (Ilus aednikuproua)*
7) Tizian. *Noormees kindaga*
8) Caravaggio. *Ennustaja*
9) J. L. David. *Horatiuste vanne*
10) Mme Vigée-Lebrun. *Autorportree tütrega*
11) Ingres. *Suur odalisk*
12) Delacroix. *Vabadus juhtimas rahvast*
13) Rembrandt. *Emmause palverändurid*
14) Vermeer. *Pitsiniplaja*
15) NB! Eestlased! Michel Sittow. *Maarja kroonimine*. Richelieu tiib, flaami kunst, saal nr 5

1) Samothrake saarelt leitud võidujumalanna Nike. Marmor

2) Milose Venus (Aphrodite). Marmor

3) Leochares. Versailles' Diana (Artemis jahil). Marmor.

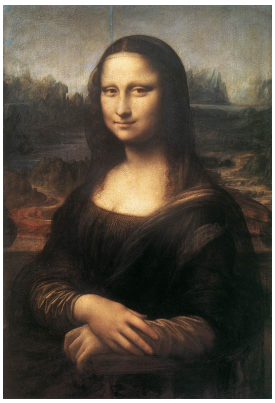

4) Leonardo da Vinci. La Joconde (Mona Lisa)

5) Leonardo da Vinci. *Ristija Johannes*

6) Raffael. *La Belle Jardinière (Ilus aednikuproua)*

7) Tizian. Noormees kindaga

8) Caravaggio. Ennustaja

9) J. L. David. Horatiuste vanne *10) Mme Vigée-Lebrun. Autorportree tütrega*

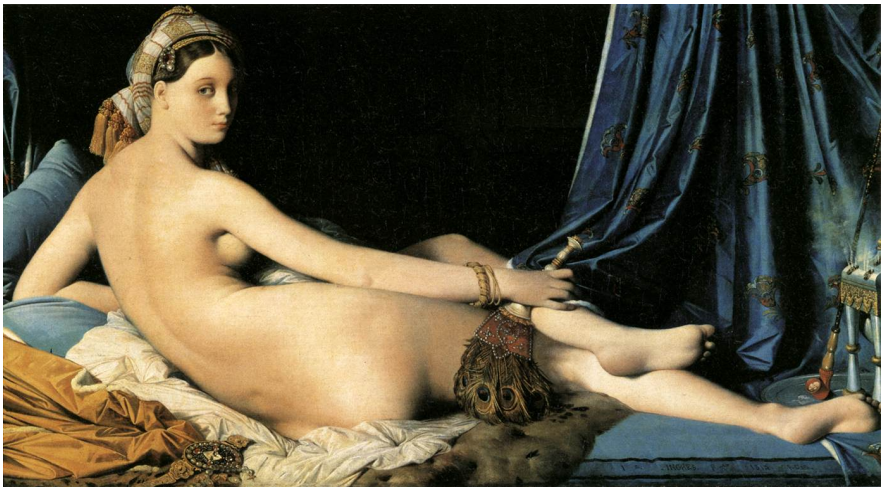

11) Ingres. Suur odalisk

12) Delacroix. Vabadus juhtimas rahvast

13) Rembrandt. Emmause palverändurid

14) Vermeer. Pitsiniplaja

15) NB! Eestlased! Michel Sittow. Maarja kroonimine. Richelieu tiib, flaami kunst, saal nr 5

MÕTLE VÕI UURI JÄRELE!

1. Louvre on universaalne muuseum. Kas seda võib öelda ka Orsay' [orsee] muuseumi kohta? Põhjenda.
2. Milleks projekteeris hiinlane Ming Pei Louvre'i kahe tiiva vahele neofunktsionalistliku püramiidi?
3. 1871. a põles Pariisis Tuileries' loss. Kus see loss asus?
4. Miks pole Louvre'ist mõtet otsida Claude Monet' maale ja Rodini skulptuure? Põhjenda.
5. Mis on tahvelmaal? Mitu Leonardo tahvelmaali on Louvre'is?
6. Kes on see Eestist pärit kunstnik, kelle maal on eksponeeritud Louvre'is?
7. Hollandi maaligeenius Vermeer jõudis elu jooksul maalida vaid 30 pilti. Milline Vermeeri maal on Louvre'i uhkuseks?
8. Milline spordirõivaid tootev firma on laenanud oma nime Louvre'i ühelt kuulsamalt taieselt?
9. Leonardo maali *Mona Lisa* nimi on Louvre'is hoopis *La Joconde*. Miks? Põhjenda.
10. Mida J. L. Davidi kuulsal maalil *Horatiuste vanne* kolm venda oma isale tõotavad? Miks on nende õde ja ema väga kurvad?

2. ERMITAAŽ PETERBURIS

Ametlik nimi: ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЭРМИТАЖ
Sissepääs: gruppidele Neeva kaldapealne tiib; tavakülastajaile väljaku poolt läbi hoovi

Ermitaaži muuseum asub Peterburi südalinnas paiknevas TALVEPALEEs, millele andis praeguse ilme Peeter I tütar – keisrinna Jelizaveta Petrovna. Tegemist on barokkstiilis tsaarilossiga, mille arhitektiks oli itaallane Bartolomeo RASTRELLI (1700–1771), sama mees, kelle kavandite järgi kerkis veel Smolnõi klooster, Peterburi lähistele aga Tsarskoje Selo kaunis loss.

ERMITAAŽ (pr. k.: ***un ermite*** – *erak;* ***un ermitage*** – *erakla; eraku kodu v. varjupaik*) oli algselt see osa Talvepaleest, mille Katariina Suur lasi endale puhkamiseks ning lemmikmaalide eksponeerimiseks juurde ehitada. See oli keisrinna ERAKLA, kus teda tohtis saata vaid favoriit (*soosik,* siin: *intiimne sõber*) ning kus ta harva ka väikest seltskonda kostitas. Väärtmaalide kollektsioneerimine oli selle keisrinna suur kirg. Argielus vähenõudlik, ei koonerdanud ta eales kunsti pealt. Kuulnud kord, et Preisi kuningas on tellinud 250 maalist koosneva kaubapartii, kuid ei suuda nii palju raha korraga maksta, ei kõhelnud Katariina hetkegi, tasus kollektsiooni eest ise ja see toimetati Peterburgi. Nii Rembrandti *Kadunud poja tagasitulek* Ermitaaži sattuski.

Pärast 1917. a Oktoobrirevolutsiooni sai tsaaripere kunstikogust riiklik muuseum ehk teisisõnu: väike ERMITAAŽ vallutas suure TALVEPALEE. Kindlasti oleks see maailmamuuseum praegu veelgi rikkam, kui kommunistid, hiljem Stalin ainuisikuliselt, poleks paljud meistriteosed valuuta hankimiseks Lääne kunstikaupmeestele maha müünud. Kuid isegi praegu on muuseum vapralt maailma esimese kolme muuseumi (Louvre, Metropolitan, Ermitaaž) hulgas.

Ermitaažil on sama puudus, mis kõigil endistes ülikute lossides end sisse seadnud muuseumidel. Need hooned olid algselt mõeldud eelkõige elamiseks. Tunda annab ruumipuudus. Mõnes saalis on osa pilte lausa lae alla paigutatud. Kui Ermitaaži külastust alustada hommikul nii, kuis nooled ekspositsiooni algusele viitavad, siis jõutakse õhtuks puruväsinuna viimasel korrusel paiknevate impressionistideni. Siit ka soovitus: alustage muuseumi külastust lõpust, so impressionistidest ja siis pöörduge sealt veel reipana Leonardo *Madonna Litta* või Rembrandti *Kadunud poja* suunas.

Tööd, mida vaatamata jätta ei tohi, on:

1) Leonardo da Vinci. *Madonna Litta*
2) Leonardo da Vinci. *Madonna Benois*
3) Rembrandt. *Kadunud poja tagasitulek*
4) Rembrandt. *Danae*

5) Caravaggio. *Lautomängija*
6) Renoir. *Tüdruk piitsaga* (Tegelikult Renoiri väike naabripoiss tüdruku riietes)
7) Renoir. *Tütarlaps lehvikuga*
8) Monet. *Daam aias*
9) Vincent van Gogh. *Arles'i naised*
10) Gauguin. *Naine puuviljaga*
11) Matisse. *Tants*
12) Picasso. *Naine lehvikuga*

1) Leonardo da Vinci. Madonna Litta

2) Leonardo da Vinci. Madonna Benois

3) Rembrandt. Kadunud poja tagasitulek

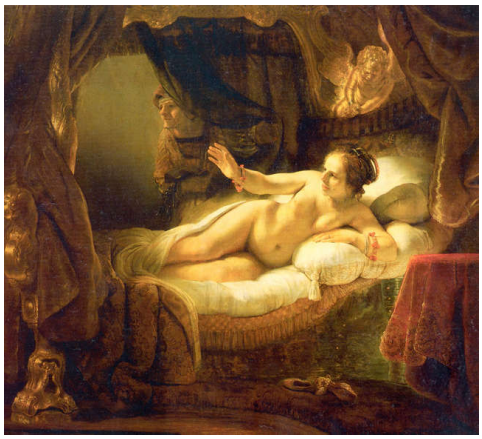
4) Rembrandt. Danae

5) Caravaggio. Lautomängija

6) Renoir. Laps piitsaga

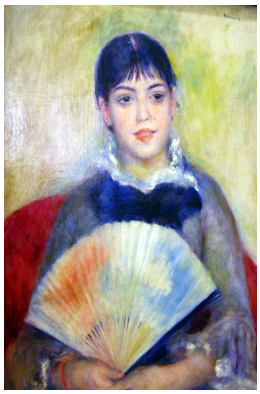
7) Renoir. *Tütarlaps lehvikuga*

8) Monet. *Daam aias*

9) Vincent van Gogh. Arles'i naised

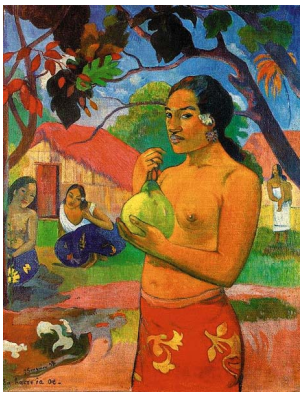
10) Gauguin. Naine puuviljaga

11) Matisse. Tants

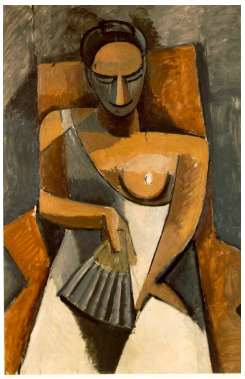
12) Picasso. Naine lehvikuga

MÕTLE VÕI UURI JÄRELE!

1. Louvre on suuremalt jaolt renessanss-stiilis hoone. Mis stiilis hoone on Talvepalee?
2. Sõna *ermitage* on pärit prantsuse keelest (***un ermite*** – eremiit). Kes on eremiit ja mis on ermitaaž?
3. Miks kannab Peterburis paiknev maailmamuuseum sellist nime?
4. Miks paikneb Venemaa esindusmuuseum just Peterburis?
5. Milline on Ermitaaži muuseumi puudus?
6. Kui saad Ermitaažis veeta vaid ühe päeva, kust oleks kõige nutikam muuseumi külastamist alustada?
7. Leonardo da Vinci väike tahvelmaal *Madonna Litta* on Ermitaaži logoks. Mida tähistab või tähendab selle taiese nimes sõna *Litta*?
8. Millist kunstivoolu (koolkonda) esindab Renoiri meistritöö *Laps piitsaga*?
9. Renoir oli tuntud naljamees. Mida on naljakat tema maalil *Laps piitsaga*?
10) Millist kunstivoolu (koolkonda) esindab Paul Gauguini maal *Naine puuviljaga*?
11) Millist kunstivoolu (koolkonda) esindab Henri Matisse'i maal *Tants*?
12) Millist kunstivoolu (koolkonda) esindab Pablo Picasso maal *Naine lehvikuga*?

3. UFFIZI GALERII FIRENZES

Ametlik nimi: GALLERIA DEGLI UFFIZI
Aadress: Piazzale degli Uffizi, Firenze

Sõna *uffcio* (mitmuses *uffizi*) on itaalia keeles **kontor**, **büroo**. Prantsuse ja inglise keeles on see sõna *office*. Siit ka järeldus: Firenzes on kõige tähtsama kunstimuuseumi koduks saanud kunagise linnriigi administratiiv- ehk büroohoone. Maja ehitamist alustati 1560. aastal (arhitekt VASARI) otse raekoja kõrvale ja seda ehitati 20 aastat. Hoone sai nutikalt U-kujuline, mistõttu mahutas kogu linnriigi valitsemisaparaadi. Juba algselt kaunistasid erinevaid bürooruume ja koridore kunstiteosed. Nende hulk aina kasvas. Praegu on tegu maailma ühe tähtsaima pinakoteegiga *(skulptuuride tarbeks rajati juba XIX saj lõpul siin lähedal paiknev Bargello muuseum)*. Kui aga rääkida üksnes itaalia eel-, vara- ja kõrgrenessansist, siis on UFFIZI GALERII maailma esimene pinakoteek.

Firenze linn on renessansi häll ja süda. Siia peab tulema vähemalt 5 päevaks. Üks päev kulub üksnes UFFIZI peale. Teise päeva veedate PALAZZO PITTIs, mis on peaaegu sama suur kunstimuuseum. Kolmandal päeval käite ära Bargello muuseumis (glüptoteek) ja Akadeemia galeriis, kus on Michelangelo valgest marmorist *Taaveti* originaal. Neljas ja viies päev kuluvad siinsete sakraalhoonete ja paleedega tutvumiseks. UFFIZIs endas näete järgmisi üldtunnustatud šedöövreid:

1) Botticelli. *Venuse sünd*
2) Botticelli. *Primavera (Kevad)*
3) Leonardo da Vinci. *Maarja kuulutus (Annonciation)*
4) Michalangelo. *Püha perekond*. Ainus teadaolev Michelangelo lõpetatud tahvelmaal
5) Caravaggio. *Medusa pea*
6) Caravaggio. *Suur Bacchus (Dionysos)*
7) Tizian. *Urbino Venus.*
8) Verrocchio ja Leonardo da Vinci. *Kristuse ristimine*
9) Caravaggio. *Iisaku ohverdamine*
10) Raffael. *Madonna ohakalinnuga*
11) Piero della Francesca. *Urbino hertsogi ja hertsoginna kaksikportree*
12) Filippo Lippi. *Madonna kahe ingliga*

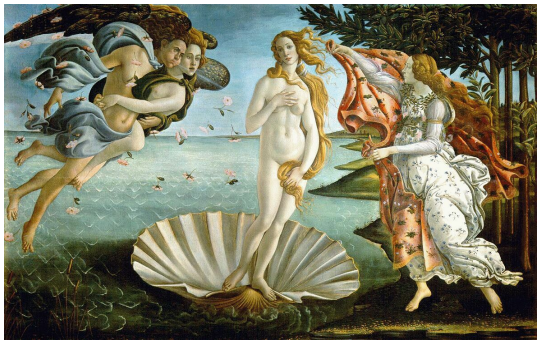

1) Botticelli. *Venuse sünd*

2) Botticelli. Primavera (Kevad)

3) Leonardo da Vinci. Maarja kuulutus (Annonciation)

4) Michalangelo. Püha perekond.Ainus teadaolev Michelangelo lõpetatud tahvelmaal

5) Caravaggio. Medusa pea

6) Caravaggio. Suur Bacchus (Dionysos)

7) Tizian. Urbino Venus

8) Verrocchio ja Leonardo da Vinci. Kristuse ristimine

9) Caravaggio. Iisaku ohverdamine

10) Raffael. Madonna ohakalinnuga

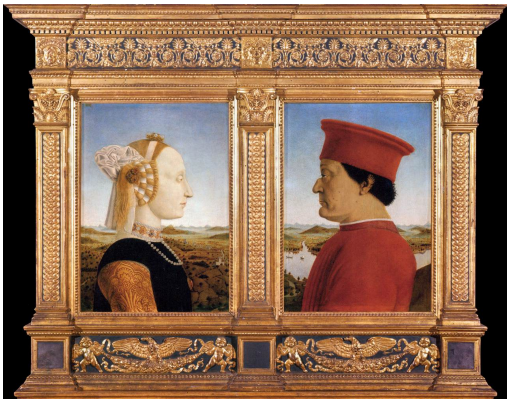

11) Piero della Francesca. Urbino hertsogi ja hertsoginna kaksikportree

12) Filippo Lippi. Madonna kahe ingliga

MÕTLE VÕI UURI JÄRELE!

1. Miks kutsutakse Firenzes paiknevat maailmamuuseumi Uffizi Galeriiks?
2. Milline on Firenze linna tähtsus Euroopa ajaloos?
3. Milline Firenze perekond mõjutas enim oma kodulinna kultuuri ja poliitikat?
4. Kus saab Firenzes näha Michelangelo loodud Taaveti marmorkuju originaali?
5. Kus saab Firenzes näha teisi renessansiaja kuulsaid skulptuure?
6. Uffizi Galerii uhuseks on Botticelli maal *Primavera*. Mida see sõna tähendab?
7. Uffizi Galerii uhkuseks on ka Caravaggio tondo ehk ümarmaal *Medusa pea*. Kes oli vanakreeka mütoloogias Medusa?
8. Kes vanakreeka kangelastest raius maha Medusa pea?
9. Kes parodeeris XIX sajandi teisel poolel Tiziani aktimaali *Urbino Venus*?
10. Mida tasub Firenzes peale Uffizi Galerii eksponaatide veel vaadata?

4. VANADE MEISTRITE GALERII DRESDENIS

Ametlik nimi: GEMÄLDEGALERIE ALTE MEISTER
Aadress: Theaterplatz 1, Dresden

Et mõista, miks paikneb nii uhke kunstimuuseum Dresdenis, tuleb teada, et kuni XIX saj lõpuni oli tänapäeva Saksamaa jagunenud paljudeks iseseisvateks kuning- või vürstiriikideks. Dresden oligi **Saksi vürstiriigi**, hiljem **kuningriigi** pealinn. Selle linna hiilguse rajajaks sai kuurvürst **August Tugev** (suri 1733), kes pärast Versailles' külastamist soovis ka oma pealinna samaväärse lossi püstitada. Vana linnamüür lammutati ja arhitekt **Pöppelmann** sai käsu visandada midagi väga uhket. Nii sündis ZWINGER (tõlkes: *lossi ümbriskäik*) – mitmest omavahel ühendatud paviljonist koosnev majesteetlik ridahoone – kuulsaim barokkehitis mitte ainult Saksimaal, vaid kogu Saksamaal. August Tugeva surm peatas ehituse, jättes ehitise ühte külge tühimiku. Siia projekteeriski arhitekt **Semper** 19. sajandi esimesel poolel praeguse muuseumihoone. Sama arhitekt projekteeris muuseumi lähedale uhke ooperimaja, mis siiani kannab tema nime – SEMPEROPER.

Liitlaste lennukid tegid II maailmasõja viimastel kuudel Dresdeni maatasa. Kõik, mida me praegu kesklinnas näeme, on suure hoole ja vaevaga taastatud. Õnneks olid kunstiteosed enne pommitamist kindlasse kohta toimetatud. Neid tullakse siia väga kaugelt imetlema. Kõige kuulsam taies ja siinse kunstimuuseumi logo on **Raffaeli** *Sixtuse Madonna*, kuid ka **Giorgieone ja Tiziani** *Puhkav Venus*. On ka neid, kes peavad siinseks kõige uhkemaks pildiks **Rembrandti** *Autorportreed Saskiaga* (teise nimega *Kadunud poeg kõrtsis*) või sama autori *Saskiat nelgiga*. Tingimata tuleb siin ära vaadata järgmised šedöövrid:

1) Raffael. *Sixtuse Madonna*
2) Giorgione. *Puhkav Venus*
3) Tizian. *Kristus ja variser*
4) Lucas Cranach vanem. *Hertsog Heinrich der Fromme von Sachsen*
5) Rembrandt. *Autoportree Saskiaga (Kadunud poeg kõrtsis)*
6) Rembrandt. *Saskia portree*
7) Rembrandt. *Ganimedese röövimine*
8) Vermeer. *Kupeldaja juures*
9) Vermeer. *Neiu lahtise akna ees kirja lugemas*
10) Liotard. *Šokolaadineiu*
11) Dürer. *Bernhard von Reeseni portree*
12) Canaletto. *Suur kanal Veneetsias*

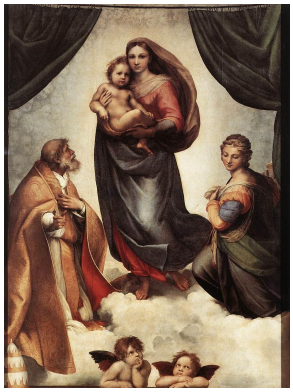

1) Raffael. Sixtuse Madonna

2) Giorgione ja Tizian. Puhkav Venus

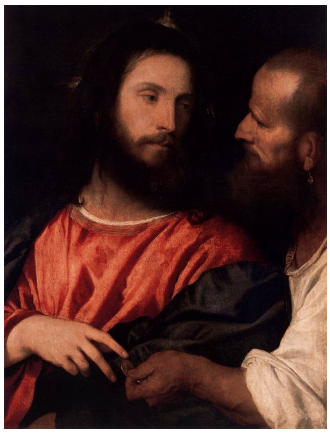

3) Tizian. Kristus ja variser

4) Lucas Cranach vanem. Hertsog H. der Fromme von Sachsen

5) Rembrandt. Autoportree Saskiaga (Kadunud poeg kõrtsis)

6) Rembrandt. Noore Saskia portree

7) Rembrandt. Ganimedese röövimine

8) Vermeer. Kupeldaja juures

9) Vermeer. *Neiu lahtise akna ees kirja lugemas*

10) Liotard. Pastellmaal Šokolaadineiu

11) Dürer. Bernhard von Reeseni portree

12) Canaletto. Suur kanal Veneetsias

MÕTLE VÕI UURI JÄRELE!

1. Miks on Dresdenis nii palju kunsti?
2. Mis juhtus Dresdeni linnaga 1945. aasta kevadel?
3. Raffaeli maal *Sixtuse Madonna* on Dresdeni maaligalerii tähtsaim taies. Kes on see habemega mees, keda näed esiplaanil vasakul? Mis on sellel maalil Maarja taustaks? (Suurenda pilti ja vaata tähelepanelikult!)
4. Dresdenis on kaks Vermeeri maali. Kas seda on palju või vähe? Põhjenda.
5. Dresdeni maaligalerii uhkuseks on Rembrandti *Autoportree Saskiaga*. Sellel maalil on ka teine pealkiri. Milline?
6. Kes oli Saskia ja miks Rembrandt teda nii palju maalis?
7. Miks tegi hollandi maaligeenius Rembrandt pidevalt endast autoportreid? Arutle ja põhjenda!
8. Mida on naljakat Rembrandti maalil *Ganimedese röövimine*? Kes on Ganimedes?
9. Tizian maalil *Kristus ja variser* näeme üht meest näitamas Jeeusele münti. Millest need kaks meest vestlevad?
10. Kes oli variser Jeesuse eluajal ja keda nimetatakse variseriks praegu?
11. Giorgione *Puhkav Venus* on üks tuntumaid aktimaale üldse. Nimeta veel väga kuulsaid aktimaale.
12. Kus saab meie koolis näha Liotard'i pastellmaali *Šokolaadineiu* reproduktsiooni?

5. RAHVUSGALERII LONDONIS

Ametlik nimi: NATIONAL GALLERY
Aadress: Trafalgar Square, London

Ka Londonis peaks kultuurne maailmakodanik veetma minimaalselt 4 ööd, sest kaks täispikka päeva kuluvad üksnes kahe muuseumi peale: üks neist on Briti Muuseum, kus praegu saab veel näha Parthenoni friisilt ja frontoonilt pärinevaid originaale (pole välistatud, et brittidel tuleb lähitulevikus need Pheidiase originaalid kreeklastele tagastada), ja teine päev kulub täielikult Rahvusgalerii külastamisele. Peale nende kahe suure muuseumi on Londonis veel TATE GALLERY ja TATE MODERN. Esimene pühendub üksnes briti kunstnikele. Teine, mis asub endises elektrijaamas, pühendub kaasaegsele kunstile. Seal näeb ka kõiksugu elektroonilisi trikke, mida vähemalt Londonis tõsimeelselt tõeliseks kunstiks peetakse. Veel on Londonis üks imeline väike muuseum – **Courtauld** [ku´rto] **Gallery**, mis paikneb hoones nimega SOMERSET HOUSE ning kus käiakse vaatamas **Vincent van Gogh**'i *Autoportreed seotud kõrvaga*, kuid ka teisi väga häid pilte (Manet, Monet, Degas, Cézanne jt.).

NATIONAL GALLERY on väheseid maailmamuuseume, kus külastajailt raha ei küsita. See on meeldiv üllatus nii suure arvu šedöövrite puhul. Absoluutseid šedöövreid on selles imetoredas kunstitemplis muuseumi juhtkonna loetelus 30, selle ülevaate koostaja hinnangul tublisti üle 60.

Muuseumi sünniaastaks võib pidada aastat 1824, mil Briti valitsus ostis ühelt pankurilt 38 kuulsat maali. Neile lisandus veel asjalikke oste, kuid ka annetusi, mis tingis muuseumihoone rajamise praegusele asukohale Londoni peaväljaku põhjapoolsesse äärde 1838. aastal. Ometi on see peahoone arvult juba kolmas (üksnes väljakupoolne klassitsistlik fassaad ja veidi Pariisi Panthéoni meenutav kuppel on jäänud samaks), sest kaks eelmist ei sobinud aina arenevale muuseumile mitte kuidagi. 1991. aastal lisandus väljaku vasakpoolsesse nurka neofunktsionalistlik SAINSBURY tiib, mida on palju kritiseeritud. Tõsi, praegune lõpplahendus ei ole nii maineka kollektsiooni jaoks ehk ideaalne, kuid olukord pole kaugeltki nii hull kui muuseumides, mis paiknevad kuningalossides. Pealegi võib kritiseerida vaid Rahvusgalerii selle tiiva välisilmet. Suured itaallased on uues tiivas endale väärilise kodu leidnud.

Kindlasti tuleb Rahvusgaleriile kasuks, et mesopotaamia, egiptuse, vanakreeka ja vanarooma kunsti käiakse vaatamas siit üpris kaugel paiknevas BRITI MUUSEMIS, briti kunstnike töid aga TATE GALERIIS. Selline lahendus lubab Rahvusgaleriil keskenduda üksnes väärtmaalile. NATIONAL GALLERY on praegu tõepoolest Louvre'i, Uffizi, Prado, Ermitaaži, Metropolitani mõõtu pinakoteek, kus tuleb kindlasti vaadata järgmisi töid:

1) Jan van Eyck. *Kaupmees Arnolfini ja tema naise portree*
2) Leonardo da Vinci. *Madonna kaljukoopas* (NB! teine variant Louvre'is)
3) Piero della Francesca. *Kristuse ristimine*
4) Pieter Brueghel vanem. *Tarkade kummardamine*
5) Hans Holbein noorem. *Saadikud*
6) Michelangelo (?). *Haudapanek. (Lõpetamata töö)*
7) Raffael. *Paavst Julius II portree*
8) Tizian. *Noli me tangere (Ära puuduta mind)*
9) Rembrandt. *Autoportree 34-aastaselt*
10) Velásquez. *Venuse tualett*
11) Vermeer. *Noor naine seismas klavessiini juures*
12) Vincent van Gogh. *Päevalilled*.

1) Jan van Eyck. Kaupmees Arnolfini ja tema naise portree

Copyright © 2002 The National Gallery, London. All rights reserved.

2) Leonardo da Vinci. Madonna kaljukoopas

Copyright © 2002 National Gallery, London. All rights reserved.

3) Piero della Francesca. Krituse ristimine

4) Pieter Brueghel vanem. *Tarkade kummardamine*

5) Hans Holbein noorem. Saadikud

6) Michalangelo (?). Haudapanek. Lõpetamata töö

7) Raffael. Paavst Julius II portree

8) Tizian. Noli me tangere (Ära puuduta mind)

Copyright © 2002 The National Gallery, London. All rights reserved.

9) Rembrandt. Autoportree 34-aastaselt

Photo © 2004 The National Gallery, London.

10) Velásquez. Venuse tualett

Copyright © 2002 The National Gallery, London. All rights reserved.

11) Vermeer. Noor naine seismas klavessiini juures

Copyright © 2002 The National Gallery, London. All rights reserved.

12) Vincent van Gogh. Päevalilled

MÕTLE VÕI UURI JÄRELE!

1. Kõigist 12 maailmamuuseumist on Londoni Rahvusgalerii kõige parema asukohaga. Kus see muuseum Londonis paikneb?
2. Millises Londoni muuseumis saab näha inglise kunstnike töid?
3. Mida näeb muuseumis nimega Tate Modern? Mida selles muuseumis varem tehti?
4. Rahvusgalerii uhkuseks on Tiziani maal *Noli me tangere*! Mida see ladinakeelne lause tähendab?
5. Kes on see naine, kellele Jeesus ütles: „Noli me tangere!”? Millal ta nii ütles?
6. Vermeer harrastas žanri- ehk olustikumaali. Mis see on?
7. Miks on Vermeeri taiesed nii suur haruldus?
8. Millise Londoni muuseumis saab näha Vincent van Gogh’i *Autoportreed seotud kõrvaga*?
9. Millist koolkonda esindab Vincent van Gogh?
10. Milliste Vincent van Goghi teoste reproduktsioone saad imetleda meie koolis?
11. Vincent van Gogh’i eksponeeritakse maailmamuuseumides prantsuse kunsti saalides. Mis rahvusest ta oli?
12. Kas tead veel kunstnikke, kelle töid eksponeeritakse maailmamuuseumides hoopis teise rahvuse kunsti saalides? Miks seda tehakse?

6. VATIKANI MUUSEUMID ROOMAS

Ametlik nimi: MUSEI VATICANI
Aadress: Cità del Vaticano, Roma

Kunagi Rooma äärelinnas asunud Vatikan paikneb juba ammu keset Roomat kerkival künkal (sarnaselt Toompeaga Tallinnas). Künkale mahubki üksnes Peetri kirik, aed, administratiivhoone, Sixtuse kabel ning erinevate paavstide residentsid, mis on praegu kõik omavahel pikkade galeriidega ühendatud. Nendes residentsides ja galeriides asubki hiiglaslik kunstivarade kogu – VATIKANI MUUSEUMID. Praegu saab muuseumipiletiga külastada ka Sixtuse kabelit (kabeli lasi ehitada paavst Sixtus IV, sellest ka sakraalehitise nimi).

Peetri kirik kerkib kohal, kuhu on maetud Jeesuse vanim jünger APOSTEL PEETRUS. Pärast õpetaja surma jõudis Peetrus Rooma ja asutas siia esimese kristliku koguduse. Teda peetakse esimeseks Rooma piiskopiks ehk paavstiks. Rooma paavst on kõigile katoliku usku kristlastele maailmas Jumala asemik maa peal. Praeguse paavsti nimi on Franciscus. Ta on on pärit Argentiinast ning on Rooma paavst alates 13. märtsist 2013.

Peetrus suri märtrisurma (löödi risti, pea alaspidi) umbes 67. aastal keiser Nero valitsemisajal Vatikani künkal tolleaegse staadioni kõrval. Tema matmispaiga kohale lasi keiser Constantinus Suur ehitada varakristliku viielöövilise basiilika, mis õnnistati sisse 326. aastal. Kirik lammutati XVI saj algul, et rajada siia maailma suurim kristlik pühamu. Esialgse projekti autor oli BRAMANTE, tema surma järel MICHELANGELO, kes on ka kupli projekti autor. Kahjuks ehitati XVII saj kupliruumile ette barokkstiilis pikihoone, mis häirib esialgset harmooniat ning varjab imekaunist kuplit. Seda puudust korvab ehk BERNINI loodud kirikuesine väljak ilmeka kolonnaadiga. Bernini oli ka skulptor. Peetri kirikus näeme tema loodud baldahhiini *(telgikujuline ehiskate trooni, voodi või altari kohal)*, mis tähistab Peetruse matmispaika. Kirikus näeme veel Michelangelo imelist marmorist *PIETÀ*d. Nii nimetatakse kunstiteost, mis kujutab surnud Jeesust süles hoidvat Maarjat.

Vatikanis käimiseks varuge 2 päeva. Esimesel päeval tutvuge Peetri kirikuga seest ja väljast ning vaadake, kus asub muuseumi sissepääs. Järgmisel päeval tulge siia k 13 paiku, et poleks vaja mitu tundi järjekorras seista. Kõik Vatikani muuseumid jõuab läbi käia 3 päevaga. Kui teie käsutuses on vaid 1 päev, valige 11 muuseumist järgmised:
a) Pinakoteek; b) Pius-Clemensi muuseum Belvedere palees (antiikskulptuurid); c) nn. Raffaeli toad *(stanzza*'d*)*; d) Sixtuse kabel Michelangelo *Maailma loomisega* laes ja *Viimse kohtupäevaga* altariseinal.

Vatikanist ei tohi lahkuda enne, kui olete näinud järgmisi töid:

1) Raffael. *Jeesuse kirgastamine.* Pinakoteek
2) Leonardo da Vinci. *Püha Hieronymus erakuna.* Lõpetamata töö. Pinakoteek
3) Caravaggio. *Ristilt võtmine.* Pinakoteek
4) Lysippos. *Belvedere Apollon.* Pius-Clemensi muuseum
5) *Laokooni grupp.* Pius-Clemensi muuseum
6) *Belvedere Antinous.* Pius-Clemensi muuseum
7) Raffael. *Ateena kool.* Fresko ühes nn. Raffaeli *stanzza*s.
8) Raffael. *Borgo (Trooja) põlemine.* Fresko ühes nn. Raffaeli *stanzza*s.
9) Michelangelo. *Aadama loomine.* Sixtuse kabeli lagi
10) Michelangelo. *Delfi sibüll.* Sixtuse kabeli lagi
11) Michelangelo. *Jeesus ja Maarja.* Sixtuse kabeli altarisein
12) Michelangelo. *Pietà.* Peetri kirik

1) Raffael. Jeesuse kirgastamine.

2) Leonardo da Vinci. Püha Hieronymus. Lõpetamata töö.

3) Caravaggio. Ristilt võtmine. Pinakoteek

4) Leochares. Belvedere Apollon

5) *Laokooni grupp*

6) *Belvedere Antinous.*

7) Raffael. Ateena kool. Fresko ühes nn. Raffaeli stanzzas.

8) Raffael. Borgo (Trooja) põlemine. Fresko ühes nn. Raffaeli stanzzas

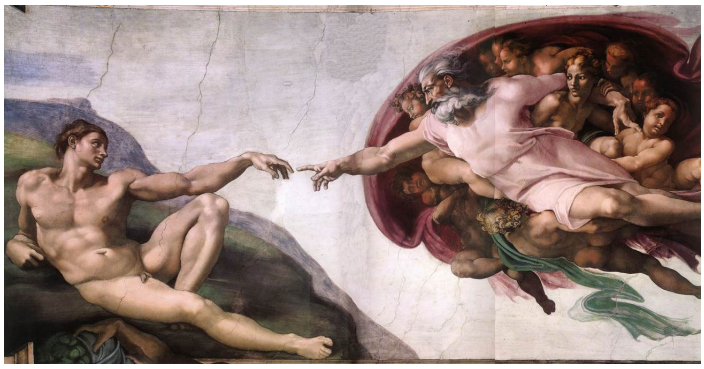

9) Michelangelo. Aadama loomine.
Sixtuse kabeli lagi

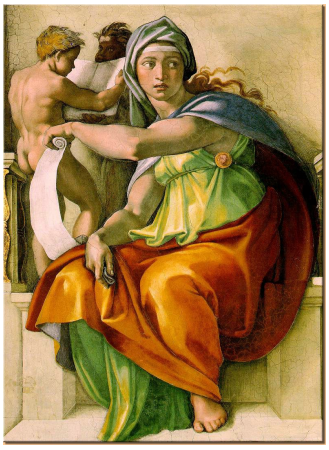

10) Michelangelo. Delfi sibüll.
Sixtuse kabeli lagi

11) Michelangelo. Jeesus ja Maarja.
Sixtuse kabeli altarisein

12) Michelangelo. Pietà. Peetri kirik

MÕTLE VÕI UURI JÄRELE!

1. Mis on sakraalehitis ja mis on profaanehitis (profaanarhitektuur)? Too näiteid.
2. Milline on maailma suurim kristlik sakraalehitis ja kus see asub?
3. Mis on praegu ametis oleva Rooma paavsti nimi? Kes ta rahvuselt on?
4. Miks kannab Sixtuse kabel just sellist nime?
5. Mis on fresko ja mis on tahvelmaal?
6. Sixtuse kabeli lae kattis freskodega Michelangelo. Kes kattis hiigelfreskoga sama hoone altariseina? Mis on selle hiigelfresko nimi?
7. Miks on Leocharese skulptuuri pealkiri *Belvedere Apollon*?
8. Kes oli praeguse Peetri kiriku esimene arhitekt?
9. Kes projekteeris Peetri kiriku kupli?
10. Milline viga tehti Peetri kiriku ehitamise lõppjärgul?
11. Mis seda puudust korvab?
12. Vatikani lossikompleksi üheks suurimaks vaatamisväärsuseks peetakse *Raffaeli stanzza*'sid. Mis need on?

7. PRADO MUUSEUM MADRIDIS

Ametlik nimi: MUSEO DEL PRADO
Aadress: Paseo del Prado, Madrid

Sõna *prado* on hispaania keeles *niit*, *aas*, *nurm*. Prantsuse keeles on see sõna *le pré*, *la prairie*. Järeldus: Madridi tähtsaim kunstimuuseum rajati omal ajal linna ääres paiknevale aasale. Praegu on see kesklinn.

Tõele au andes on hispaanlaste esimuuseumi nimi üks kaunimaid ja musikaalsemaid kõigi maailma suurte muuseumide nimede hulgas. Klassitsistlik peahoone on ehitatud muuseumi tarbeks. See avati juba 1819. aastal. Detsembris 2007 valmis muuseumil veel üks juurdeehitus, millest sai glüptoteek. Kui juba Madridi minna, tuleb külastada ka PRADO vastas paiknevat THYSSEN-BORNEMISZA MUUSEUMI. See on maailma suurim eramuuseum. Mõlemad kunstitemplid nõuavad tutvumiseks kumbki üht päeva.

Kolmandal päeval tuleb vaadata Picasso kurikuulsat maali *Guernica*, mis on lõpliku kodu leidnud Madridi raudteejama vastas paiknevas **Kuninganna Sofia Kaasaegse Kunsti Keskuses**.

PRADO's on suurel hulgal EL GRECO originaalteoseid. Hispaania barokkmaali rajaja oli kreeklasest munk, keda tuntakse tema hüüdnime EL GRECO järgi *(tema õige nimi oli Domenikos Theotokopulos)*. See kreeklasest kunstnik oskas olla hispaanialikum kui hispaanlased ise. Tema töödest peegeldub see pärand, mille hispaanlaste hinge oli jätnud inkvisitsioon – katoliku kiriku kohtu- ja politseiorgan XII–XIX sajandil. Inimesed on tal pikaks venitatud, nende näod on kõhnad ja piinatud. Kummaline on maalide valgus ja müstiline meeleolu.

Hispaania kõigi aegade suurim kunstnik on teadagi FRANCESCO GOYA, kelle loomingu viimane periood kannab juba romantismile omaseid jooni. Ta oli nii suur kunstnik, et võis õukondlaste portreedes isegi negatiivsust kujutada. Goya kauneimad maalid on aga *Alasti maja* [loe: mahha – naine, emand] ja *Riietatud maja*, kus ta kasutab mahedaid pastelseid toone, kergeid pintslilööke ning valguse ja varju mängu.

Raske on öelda, kumb kahest muuseumist on võimsam, kas PRADO või THYSSEN-BORNEMISZA MUUSEUM. Nii ühes kui teises on vapustavaid šedöövreid, kuid PRADOS on ehk enim suurte hispaanlaste (Velázquez, Murillo, El Greco, Goya) üldtuntud töid. Kuid ka itaalia, prantsuse, eriti aga madalmaade ja saksa kunst on PRADOS hästi esindatud. Siin ei tohi vaatamata jätta järgmisi šedöövreid:

1) Fra Angelico. Maarja kuulutus
2) Velázquez. *Joodikud ehk Bacchuse triumf*
3) Velázquez. *Õukonnadaamid*
4) Tizian. Keiser Karl V Mühlbergis
5) Tizian. *Danae*
6) Caravaggio. *Taavet Koljati peaga*

7) Dürer. *Autoportree 26 aasta vanuses*
8) Dürer. Aadam ja Eeva
9) Giulio Romano. Madonna lapsega
10) El Greco. Jeesus kandmas risti
11) El Greco. Ristija Johannes
12) Goya *Alasti maja* [mahha]. NB! *Maja* on andaluusia murrakus *naine*, *emand.*
13) Goya. *Riietatud maja*
14) Goya. *Kronos õgimas oma lapsi*

1) Fra Angelico. Maarja kuulutus

2) Velázquez. Joodikud ehk Bakhose triumf

3) Velázquez. Õukonnadaamid

4) Tizian. Keiser Karl V Mühlbergis

5) Tizian. Danae

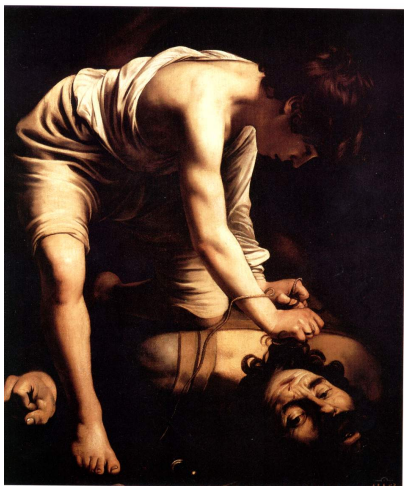

6) Caravaggio. Taavet Koljati peaga

7) Dürer. Autoportree 26 aasta vanuses

8) Dürer. Aadam ja Eeva

9) Giulio Romano. Madonna lapsega

1 0) El Greco. Jeesus kandmas risti

11) El Greco. Ristija Johannes

12) Goya Alasti maja [mahha]. NB! Maja on andaluusia murdes naine, emand.

13) Goya. Riietatud maja

14) Goya. Kronos õgimas oma lapsi

MÕTLE VÕI UURI JÄRELE!

1. Mida tähendab hispaaniakeelne sõna *prado*? Miks kannab Madridi esindusmuuseum sellist nime?
2. Prado Muuseumil valmis 2007. aasta detsembris glüptoteek. Mis see on?
3. Prado Muuseumi uhkuseks on Tiziani õlimaal *Danae*? Kes on Danae? Kes on Danae poeg?
4. Mida tead kunstnikus hüüdnimega EL GRECO? Mida see hüüdnimi tähendab?
5. Prado Muuseumis võib näha ka Goya kaht kuulsat maali *Alasti maja* [mahha] ja *Riietatud maja*. Mida *maja* tähendab?
6. Kus saab meie koolis näha koopiat Goya aktimaalist *Alasti maja*?
7. Goya maal *Kronos õgimas oma lapsi* illustreerib poliitilist situatsiooni revolutsioonilisel Prantsusmaal 1793.–1794. aastal. Mis siis Prantsusmaal juhtus?
8. Milline muuseum paikneb Prado Muuseumi vastas?
9. Kus näeb Madridis Picasso kuulsat taiest *Guernica*?
10. Kus asub Guernica linn ja mis selle linnaga 1937. aastal juhtus?
11. Kuidas vastas Picasso Saksa kindrali küsimusele *Guernica* kohta: „Kas teie tegite selle?”
12. Miks eksponeeritakse Pablo Picasso taieseid maailmamuuseumides prantsuse kunsti saalides?

8. METROPOLITANI MUUSEUM NEW YORGIS

Ametlik nimi: THE METROPOLITAN MUSEUM OF ART
Aadress: 1000, 5th Avenue, New York

Vana-Kreekas oli METROPOL emalinn, vastandina tema poolt asutatud kolooniates paiknevatele tütarlinnadele; ajapikku on see sõna kõikides keeltes omandanud tähenduse SUURIM KESKUS (näiteks: USA pealinn on Washington, kuid tõeline metropol on New York). Ingliskeelne omadussõna METROPOLITAN ja prantsuskeelne MÉTROPOLITAIN tähendavad *suurlinnale omane* (sealt ka lühend *metroo* – linnasisene raudtee). Niisiis võime New Yorgi keskse muuseumi nime eesti keelde tõlkida SUURLINNA MUUSEUM või isegi KESKNE MUUSEUM.

* * *

Muuseum asub New Yorgi rohelises vööndis – linna suurima pargi *Central Park*'i ääres. Praegune pseudorenessansshoone valmis aastal 1926. See on sama *the 5th Avenue*, mis on peatänavaks ka südalinnas, ainult et muuseum asub oma 4 km põhja pool. Praegune hoone on küll ehitatud muuseumi tarbeks, kuid on juba ammu kitsaks jäänud, sest vahepeal on väga palju kunsti juurde ostetud. METROPOLITANist *circa* 100 meetrit põhja poole paikneb ekstravagantne GUGGENHEIMi MUUSEUM, mis hurmab peamiselt hoonega, ja oma 100 meetrit lõuna poole imeline väike eramuuseum THE FRICK COLLECTION, kus on 3 huvitavat Vermeeri, 4 Halsi, mitu head Rembrandti ja üllatus-üllatus – tervelt 8 VAN DYCKi. Nende kahe väikese muuseumi jaoks tuleb reserveerida 60 min + 60 min = 2 tundi, Metropolitani jaoks aga 2 päeva. Kui piirduda XIV-XX saj Euroopa kunstiga, piisab Metropolitanis ka ühest päevast.

Metropolitani suurimaks puuduseks on muuseumi jalustrabavad mõõtmed. Muuseumil on 22 filiaali, mis suuremalt jaolt on kõik ühes majas. Euroopa kunsti saalides jalutades võib tabada end mõttelt: „Mida kõike nad siia suure raha eest Euroopast kokku vedanud pole!" Kahjuks puudub Metropolitanis meie mandri muuseumidele omane süsteemsus. Tihti jääb mulje, et teose eksponeerimisel on pigem mõeldud oksjonihinnale, mitte teose kunstiväärtusele. Kuid šedöövreid on siin keskpäraste tööde silmatorkavale ülekaalule vaatamata ikkagi väga palju.

Muuseumi haldajail tuleb varem või hiljem see suur ladu eraldi muuseumideks ära jagada, nii nagu seda on juba ammu tehtud Pariisis, Münchenis ja Berliinis. Paratamatult tekib küsimus: kas muusikariistade kogu peab ikka impressionistidega ühe katuse all olema?!

Metropolitan võiks keskenduda Euroopa kunstile kuni XIX saj lõpuni ja kõigest muust loobuda. Ka siis jääks Metropolitan üheks maailma võimsamaks kunstimuuseumiks.

Vanakreeka ja vanarooma kunst on rikkalikult esindatud, kuigi suuri üllatusi siin pole. Itaalia vara- ja kõrgrenessansi väljapanek on üpris kesine. Leonardo tahvelmaalidest pole siin ühtegi, Raffaeli on, kuid ei ühtegi tõelist madonnapilti. Michelangelo puudub (on vaid üks pliiatsivisand). Seevastu Madalmaade osakond, nii Flandria kui ka Hollandi poolelt, valmistab külastajaile meeldiva üllatuse. Siin on tervelt 3 Vermeeri ja mitu väga head Halsi, 1 väga hea Rembrandti autoportree. Saksa kunsti esindavad Dürer *(Madonna lapse ja emaga)*, Lucas Cranach vanem *(Parise kohtumõistmine)* ja Hans Holbein noorem *(Wedighi perekonna meesliige)*. Üllatavalt palju on Metropolitanis XVII-XVIII saj prantsuse kunsti. Georges de La Tour'ilt on siin kaks meistritööd: *Ennustaja* ja *Kahetsev Maarja Magdaleena*. Isegi Poussini kurikuulus *Sabiinitaride röövimine* on siin!

Prantsuse impressioniste saal lööb eurooplasest külastaja pahviks. Mida siin kõike pole! Manet, Monet, Renoir, Degas, Pissarro, Sisley! Impressionistide esimene plejaad on kogu koosseisus kohal. Ja kuna nendega koos õppis ja töötas Pariisis ameeriklanna **Mary Cassatt**, on tema paremad tööd just siin. Ka neo- ja postimpressionistid on esindatud, eriti ilmekalt Cézanne ja van Gogh.

Metropolitani uhkuseks on COLLECTION ROBERT LEHMAN, mida lugupidamisest annetaja vastu eksponeeritakse eraldi üksusena. Peagu kõik eksponaadid on absoluutsed šedöövrid, nende hulgas üks Rembrandt, üks El Greco, üks Goya, üks Ingres, kuulus RENOIRi *Tüdrukud klaveri taga* ja DERAINi *Londoni parlamendihoone öösel*.

Selle muuseumi suurimateks vaatamisväärtusteks on

1) Caravaggio. *Muusikud*
2) Vermeer. *Noor naine veekannuga*
3) Georges de La Tour. *Ennustaja*
4) Poussin. *Sabiinitaride röövimine*
5) Manet. *Paadisõit*
6) Monet. *Paplid*
7) Renoir. *Tüdrukud klaveri taga*
8) Degas. *Tantsuklass*
9) Mary Cassatt. *Noor ema õmblemas*
10) Vincent van Gogh. *Proua Ginoux Arles'ist*
11) Toulouse-Lautrec. *Sofa*
12) Moreau. *Oidipus ja sfinks*

1) Caravaggio. Muusikud (kolmikust tagumine on autor ise)
2) Vermeer. Noor naine veekannuga

3) Georges de La Tour. Ennustaja

4) Poussin. Sabiinitaride röövimine

5) Manet. Paadisõit

6) Monet. Paplid

7) Renoir. Tüdrukud klaveri taga

8) Degas. Tantsuklass

9) Mary Cassatt. Noor ema õmblemas

10) Vincent van Gogh. Proua Ginoux Arles'ist

11) Toulouse-Lautrec. Sohva

12) Moreau. Oidipus ja sfinks

MÕTLE VÕI UURI JÄRELE!

1. Mille poolest erinevad sõnad *metropol* ja *pealinn*?
2. Metropolitani muuseum asub New Yorgi peatänaval. Kuidas on selle tänava nimi?
3. Metropolitani muuseum asub New Yorgi suurima pargi ääres. Kuidas on selle pargi nimi?
4. Miks oli hollandi maaligeenius Vermeer nii vähe produktiivne?
5. Selgita, kuidas sattus nii palju Euroopa kunsti Ameerika Ühendriikidesse.
6. Miks on Metropolitanis üpris keskpärane antiigikogu?
7. Metropolitani uhkuseks on Nicolas Poussini kuulus maal *Sabiinitaride röövimine*. Kes olid sabiinitarid ja kes neid röövis?
8. Millist kunstivoolu (koolkonda) esindab Edgar Degas teosega *Tantsuklass*?
9. Millist kunstivoolu (koolkonda) esindab Vincent van Gogh maaliga *Proua Ginoux Arles'ist*?
10. Millist kunstivoolu (koolkonda) esindab Gustave Moreau teosega *Oidipus ja sfinks*?
11. Kus oled selle maali reproduktsiooni varem näinud?
12. Millise mõistatuse sfinks Oidipusele esitab?
13.Milline on Metropolitani muuseumi puudus?

9. RAHVUSGALERII WASHINGTONIS

Ametlik nimi: NATIONAL GALLERY
Aadress: 4th and Constitution Avenue NW, Washington DC

Ameeriklaste RAHVUSGALERII on suurtest maailmamuuseumidest noorim (sünniaasta 1937). See on ehk kõige inimsõbralikum suur kunstigalerii, kus ei pea pileti eest sentigi maksma ning külastaja saab igas ruumis jalgu puhata. Kui Euroopas paiknevad paljud esindusmuuseumid endistes kuningalossides, on Washingtoni neoklassitsistlik hoone (valminud 1941) ehitatud üksnes kunsti eksponeerimiseks. 20. sajandi kunsti ja viimase aja ekstravagantsuste harrastajaile on 1978. a valminud H-tähe kujuline maja, mille loojaks on USA kodakondsusega hiinlane Ming Pei – sama arhitekt, kes projekteeris Louvre'i püramiidi.

Niisiis on muuseumil kaks eraldi hoonet: WEST BUILDING *(Euroopa kunst XIV–XIX. saj)* ja EAST BUILDING *(kaasaja kunst)*. Hooned on omavahel maa-aluse tunneliga ühendatud. Uue hoone lõpus, kui olete ka söögisaalist läbi jalutanud, paikneb **Salvador Dalí** võrratu *Püha õhtusöömaaeg*. Kui te seda pilti ise üles ei leia, tuleb küsida valvurilt. Juba ainult selle töö pärast tasub EAST BUILDINGist läbi astuda.

Vana hoone keskosa meenutab Rooma Panteoni. Ameeriklastele võib ju ette heita pseudokunsti harrastamist, kuid sisenedes veendute, et taotlus on kandnud vilja: kunstiteosed on hästi nutikalt eksponeeritud, midagi pole üleliia, millestki pole ka puudu. Muuseumi logoks on **Leonardo da Vinci** väike, kuid nägus tahvelmaal *Ginevra de' Benci*, mis võinuks teistsugustel asjaoludel olla ehk sama tuntud kui *Mona Lisa*. Takistuseks on asjaolu, et teos ei ole Louvre'is ning seda maali pole keegi röövinud. Kuna noore daami eesnimi on Ginevra [džinevra] *(kadakas)*, näemegi tema pea kohal oreoolina kerkimas kadakaoksi.

Eestlasest maailmaränduri rõõmuks on siin hispaanlastest kunstnike keskel ka meie tallinlane **Michel Sittow** tööga *Diego Guevara portree*. (Sittow töötas mitu aastat Hispaania õukonnas.) Selles nii meeldivas muuseumis on veel väga palju šedöövreid. Neist tuleb vaadata järgmisi:

1) Leonardo da Vinci. *Ginevra de' Benci*
2) Raffael. *Alba Madonna.*
3) Vermeer. *Naine hoidmas kaalusid*
4) Rembrandt. *Autoportree 53-aastaselt.*
5) Hals. *Vanema daami portree*
6) Clouet. *Diane de Poitier vannis*
7) J. L. David. *Napoleon kirjutuslaua kõrval*
8) Renoir. *Väike tüdruk kastekannuga*
9) Monet. *Daam päevavarjuga*
10) Gauguin. *Autoportree*
11) Dali. *Püha õhtusöömaaeg*
12) Michel Sittow. *Diego Guevara portree*

1) Leonardo da Vinci. Ginevra de' Benci

2) Raffael. Alba Madonna

3) Vermeer. Naine hoidmas kaalusid

4) Rembrandt. Autoportree 53 aastaselt

5) Hals. Vanema daami portree

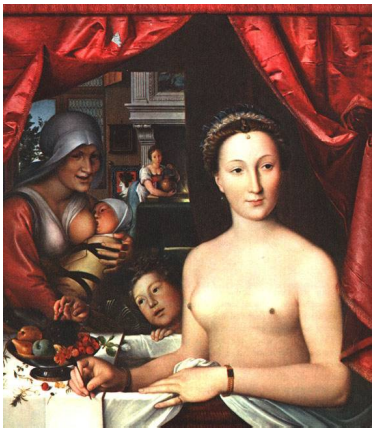

6) Clouet. Diane de Poitier vannis

7) J. L. David. Napoleon kirjutuslaua kõrval

8) Renoir. Väike tüdruk kastekannuga

9) Monet. Daam päevavarjuga

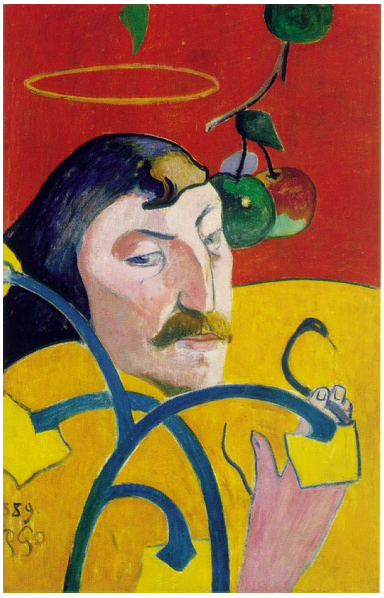

10) Gauguin. Autoportree

11) Dalí. Püha õhtusöömaaeg

12) Michel Sittow. Diego Guevara portree

MÕTLE VÕI UURI JÄRELE!

1. Millist antiikajast säilinud hoonet meenutab sulle Washingtoni Rahvusgalerii peasissekäik?
2. Washingtoni Rahvusgalerii kaasaegse kunsti hoone projekteeris USA kodakondsusega hiinlane Ming Pei. Millise rajatise projekteeris sama arhitekt Pariisi?
3. Washingtoni Rahvusgalerii logoks on Leonardo da Vinci maal *Ginevra de' Benci*. Miks maalis kunstnik noore daami pea kohale kadakaoksad?
4. Miks pole Leonardo maal *Ginevra de' Benci* sama kuulus kui *Mona Lisa (La Joconde)*?
5. Miks on sulle eriline Michel Sittow' töö *Diego Guevara portree*? Miks on see töö Rahvusgaleriis eksponeeritud hispaania kunsti saalis?
6. Millist koolkonda esindab katalaan Salvador Dalì? Kuidas nimetatakse katalaanide kodumaad ja milline on nende pealinn?
7. Kuidas on võimalik, et USA-s on nii palju Euroopas loodud kunsti?
9. Kas usud, et Washingtoni Rahvusgalerii võib rikastuda veelgi? Põhjenda.
10. Washington on USA pealinn. Milline on selle riigi metropol. Mis vahe nendel sõnadel on?